

להורגך השכ, להורגו!" ואול, מני גודל ענוותנותו של ר' זכריה בן אבקולס לא הרהיב בנשו עוז לעשות בזה הלכה למעשה וחשש שיחשדו אותו שעשה שלא כהלכה, ולא החשיב עצמו לגדול ולקבוע בדעתו להיות עושה הלכה למעשה ולתלות בהוראת שעה, וחישב כי הדבר נמסר רק לגדולי הדור, והוא אינו ראוי לזה לעשות גדולות שלא כתורה ולתלות כי עושה למען לגדור גדר ולעמוד בְרַץ. ומני זה אמרו לשון ענוותנותו, היינו במה שלא רצה לעמוד על דעתו – זאת הייתה הסיבה לחורבן הבית

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמג עמוד א

הני גרעינין דתמרי ארמייתא שרו לטלטולינהו, הואיל וחזיין אגב אמן. ודפרסייתא - אסור. שמואל מטלטל להו אגב ריפתא. (שרנ"ם שפ"ז סימן). שמואל לטעמיה, דאמר שמואל: עושה אדם כל צרכו בפת. רבה מטלטל להו אגב לקנא דמיא. רב הונא בריה דרב יהושע עביד להו כגרף של ריעי. אמר ליה רב אשי לאמימר: וכי עושין גרף של ריעי לכתחילה? רב ששת זריק להו בלישניה. רב פפא זריק להו.. אחורי המטה. אמרו עליו על רבי זכריה בן אבקולס שהיה מחזיר פניו אחורי המטה וזורקן

ב"ה אומרים מגביהין מעל השולחן עצמות וקליפין ב"ש אומרים מסלק את הטבלא כולה ומנערה זכריה בן אבקילוס לא היה נוהג לא כדברי ב"ש ולא כדברי ב"ה אלא נוטל ומשליך לאחר המטה אמר רבי יוסי ענוותנותו של ר' זכריה בן אבקילוס שרפה את ההיכל

חתם סופר מסכת גיטין דף נו עמוד א

ענותנותו של ר' זכריה וכו', פירש"י סבלנותו, בתוספתא פי"ז דמס' שבת ב"ש אומר מגביהים מעל השולחן עצמות וקליפות ובה"א מגבי' הטבלא כולה ומנורה ר' זכריה בן אבקולס לא הי' עושה לא כבית שמאי ולא כבית הלל אלא נוטל ומשליך אחר המטה, אמר ר' יוסי ענותנותו של ר' זכריה בן אבקולס שרפה ההיכל ע"כ ע"ש והוא תמוה גם לפרש פירש"י ענותנותו סבלנותו, נלע"ד הא דאמר ר' זכריה יאמרו מטיל מום בקדשים חייב מיתה או יאמר בעלי מום קרב לגבי מזבח, עיקור חששתו הי' מפני חילול ה' הלא ידעו כל עולם שאין קריבים בעלי מומין ואין המטיל מום חייב מיתה אלא עי"ז ישאו ויתנו מזוזה בלבנה בשרש ויסוד התחלת המעשה שאשמו שרשע זה ימסור למלכות ומהיכן צמח זה מדינתו רבנן ולא מיחו ויהיה חלול ה' אצל ההדיוטים על חכמי ישראל ע"כ בא ר' זכריה לידי מדה זו, אמנם מי שיש לו מוח בקדקדו כי לא דבר קטן הוא לסבול זה כי מסתמא בר קמצא רשע מעודו היה ויקירי ירושלים לא היו יושבים במסיבה אא"כ יודעים מי מיסב עמהם ויראה זה בעל הסעודה שהוציאו נמי מהאי טעמא כי א"א לסבול לסעוד בסעודת שמחה ורשע זה יושב כנגדו ואולי אלו לא הוציאו היו חכמי ישראל עומדים מהסעודה ויוצאים כי מי יכול לסבול זה וא"כ אין כאן חלול ה', אך ר' זכריה בן אבקולס היה סבלן גדול והיה לו מעצר ברוחו לסבול על שולחנו כיוצא בזה ע"כ חשב זה לחלול ה' מה ששתקו רבנן ולא מיחו, והנה עיין בשבת קמ"א מגביהים מעל השולחן וריש פ' קמא דמס' ביצה ופני יהושע שם דטעמא דבית שמאי ובית הלל דבמונחים על השולחן הוי גרוף של רעי ע"כ מותרת לנער הטבלא אך ר' זכריה בן אבקולס יכול לסבול על שולחנו אסור לו לנער הטבלא וכעין זה יכול לסבול בר קמצא על שולחנו ע"כ אמר ר' יוסי ענותנותו של ר' זכריה וכו

איכה רבה ד, ג: והיה ש, ר' זכריה בן אבקולס, והיתה סק בידו למחות ולא מיחה...
ענותנותו של ר' זכריה בן אבקולס, שרף את ההיכל

מאור עינים ישמח לב) להרה"ק הרמ"נ מטשרנוביל) ליקוטים מסכת גיטין: אשר לומר, דבודאי מדנתקבלו דבריו של רבי זכריה בן אבקילוס בעיני החכמי, ועשו כדבריו בודאי היה והיו עושין כאשר היה בדעת, לעשות, גדול בדורו, כי אילולי זאת לא היו משגיחין בדבריו להקריב משו, שלו, מלכות. וג, צריכי, אנו לומר, כי ר' זכריה ראה ברוח הקודש שהגיע העת שבית המקדש יחרב, ולכן לא רצה שיתבטל דבר תורה 'שיאמרו בעלי מומין קריבין' וכו', כי אין זה עולה לבטל הגזירה שנגזרה שיחריב ביהמ"ק כמו שידע זאת ברוה"ק, דא, לא כן האיך לא חש לזה רבי זכריה ג, כן שיקריבו משו, שלו, מלכות, והא אין לך דבר שעומד מנייקוח נש, וכ"ש שכל נשות ישראל יהיו בסכנה על ידי שלא יקריבו, אך בודאי מטע, האמור, על ידי שהוא ראה שכבר נגזרה גזירה שבודאי יחרב, ועל כן לא רצה שיבוטל דבר אחד מהתורה... כי אילו א, יקריבו ויבטלו דין התורה, מ"מ כבר הגיע העת וא"כ צריך להבין למה. שיחרב ביהמ"ק, ויסבב הבורא ב"ה את החורבן על ידי דבר אחר לא אמר לה, כך בירוש ל' דעתו שלא תועיל עוד שו, און לבטל הגזירה, היה לו להודיען שלא יבטלו לכל קחות הדברי תורה בחנ, באין עולה, אלא בודאי מחמת מדת ענוה שהיה בו לא רצה להודיען שהוא יודע זאת ברוח הקודש... וזהו 'ענותנותו של רבי זכריה בן אבקילוס החריבה את ביתנו', כי לולא הענוה שבו, והיה מודיענו, היינו רואי, איזה תחבולה להרבות בתלה ותשובה לבורא ב"ה שירח, עלינו שיתבטל הגזירה, אך שענותנותו גרמה: ~~~. לו כל זה שלא רצה לגלות ולהודיענו

מהבעש"ט. שמרוב ענותנותו של אדם גורם שנתרחק מעבודת הש"י שמצד שפלותו אינו מאמין כי האדם גורם ע"י תפלתו ותורתו שפע אל כל העולמות וגם המלאכים ניזונין ע"י תורתו ותפלתו שאלו היה מאמין זה כמה היה עובד ה' בשמחה וביראה מרוב כל והיה נזהר בכל אות ותנועה ומלה לאומרה כדקא יאות. וגם לתת לב אל מה שאמר שלמה ע"ה (תהלים סח, יד) אם תשכבון בין שפתיים שהקב"ה שומר ושוקד על שפתי האדם לנושקה כשהוא אומרה בתורה ותפלה בד"ו. ואם ישים אליו לבו בוודאי מי הוא זה האיש אשר לא יאחזנו רתת וזיע שהמלך גדול ונורא שומר ושוקד על שפתיים של אדם נבזה הדל אישים. והוא מעין שארז"ל (גיטין נו, א) ענותנותו של ר' זכריה גרם חורבן כו' כך האדם ראוי לשום לב ולומר כי הוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה וכל תנועותיו ועסקיו ודבורו עושה רושם למעלה למעלה בוודאי יזהר בכל דרכיו ועסקיו שיהיה לש"ש משא"כ כשתושב האדם מה אני ספון לפגום או לתקן למעלה ולמטה שיהיה נרשם עסקי למעלה ובזה הולך בשרירות לבו ויאמר אך שלום יהיה לי. ובאמת ז"א כי האדם ע"י מעשיו הטובים הוא דבוק בו ית' ממש וכמ"ש והלכת בדרכיו וע"י שהוא רחום למטה נתעורר מדה זו של רחום למעלה בכל העולמות וכמ"ש (אבות ב, א) דע מה למעלה ממך ר"ל ממך תדע איזה מדה שנתעורר בכך שכך הוא למעלה וז"ש (דברים יג, יח) ונתן לך רחמים ורחמך

המלאכים ניזונון עי"ז, אלא שעי"ז הוא ממשיך אור גם למטה בעוה וכמ"ש הכעשי"ט שם, שהמלך גדול ונורא נושא את השפתים המוציא אותיות התורה והתפלג].

ומצד זה הוא עובד את הרי בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, הנה עי הוא בונה את ביהמ"ק.

(סו"ט תשי"ב ע' 66-5)

נו, א-ב

טעם פעולת התענוג בכל הגוף כולו

תורה מ"ים חד מסאני, בעא מסיימא לאחרינא לא עייגל, בעא למשל לאורך לא נפק, אמר מאי האי, אמר ליה לא תצטער שמועה מוכה אתי לך, דכתוב "שמועה מוכה תרשן עצם".

והיינו שהתענוג שבנפש, פועל גם על וכהעקב שבגדל, וכדלקמן:

האדם נחלק לכמה חלקים, וככללות – ראש גוף ודגל, הראש זה מקום משכן כוחותיו הנעלים, השכל וכו', וכן החושים דראי ושמיעה כו והגוף הוא כלי ומשכן למדות שבו וכי"ב, ואילו כרגלים ישנו רק כ ההוליד שהוא הכח התחתון ביותר, שלא ניכרת בו מעלת האדם. אמנם כי הוא ביישיותו לכחות פרטיים של האדם, אבל עצם החיות הנפשי שלו, שזה למעלה מהכחות הפרטיים, נמצא בכל הגוף כישוד, מראשו ועד רגליו.

וטעם הדבר, לפי שחיות הנפש היא מהותו של האדם, ולכן נמצאת ככ נקודה ונקודה של הגוף בשוה.

וזה"ע "שמועה טובה תדשן עצם", והוא לפי שהתענוג הוא ממהה הנפש ולכן הוא נמצא ופועל בכל האדם עד אפילו לעקבו.

(לקו"ש תל"ז ע' 32)

1) בהבא לקמן – ראה בארוכה המשך ר"ה חוס"ג (כתחלותו). תשי"ח (ספ"ב ואלך) ר"ה אשדנו הישי"ת ספ"א ואילך. ובפ"מ.

2) ועד כ"ב, שבוה כולי עלמא שוין (נב"א רגלים ועד לעוג מלך הבש) דכנכתבו "מיתבא ועתי" – יומא פ. ב. וראה ד"ה כי עמר הי"ת פ"י ר"ה בלהה הוא תשי"ח פ"ג ובהערה שם. לקו"ש תכ"ז ע' 105 ואלך.

(ממשיכים ו)מגלים בתי" אל"ף דאלופו של עולם בגלות ("גולה") שעי"ז נעשה גאולה⁶.

(לקו"ש תכ"ז ע' 297)

נו, א

ענוה שלא במקומה

ענוותנותו של רבי ופרי" בן אבקולם התריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו כ"י.

והנה מוכא בספר כשי"ט תורת הכעשי"ט בענין הענוה, שכאשר הענוה היא שלא במקומה, אזי היא סחירה לעבודת הכוהן.

והיינו, רכאשר האדם חושב בעצמו מי אני ומזו אני, ומצד שפלותו אינו מאמין אשר ע"י תפלות ותורתו הוא גורם שפע אל כל העולמות וגם המלאכים ניזונון ע"י תורתו ותפלתו, הנה עי"ז אפשר לבוא לידי ירידה ח"י שידעוה שבמכין שמעשיי אינם נוגעים למעלה במלא כשרירות לכי אלך.

וממשיך שם, דהוא ע"ד מה שאוד"ל (כאן בגמ'?) דענוותנותו של ר' זכרי' גרמה חורבן כ"י.

אבל כשיחבון (כלשון הכעשי"ט) שהמלך גדול ונורא שומר ושוקד על שפתים של אדם, ונשיק את שפתיו כאשר הוא מדבר דברי תורה ותפלה, אז יהי עובד את הרי' בשמחה (וביראה) מרוב כל.

והנה מזה שהכעשי"ט אומר שהענוה שלא במקומה היא ידגמת ענוותנותו של ר' זכרי' שגרמה לחורבן, מוכן מזה, שכאשר האדם הוא בתנועה הפכית, שידוע הוא איך שכל מעשיו חופסים מקום

[שנוסף לזה שעי"י עבודתו הוא ממשיך אור למעלה, ובהתחלת הענין תורת הכעשי"ט, שעי"י תפלתו ותורתו הוא גורם שפע אל כל העולמות וגם

6) ראה לקו"ת בהעלותך לה. ג. ס. הליקוטים-דא"ז ע"צ ערך גולה. המשך מים רבים תל"ז פקל"ז. וראה אות"ת תוכה שיב. ב. וראה ספר הערכים-הבי"ד ערך אהבת ישראל (ס"ט) ע"ד ההמשכות וההשפעות שלמעלה שעי"י אהבת ישראל.

1) סימן קמה.
2) ובי"ב באכ"ד פ"ד, ג.

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף נו עמוד א
אזל אמר ליה לקיסר: מרדו בך יהודאי! א"ל: מי יימר? א"ל: שדר להו קורבנא, חזית אי מקרבין ליה.
אזל שדר בידיה עגלא תלתא. בהדי דקאתי שדא ביה מומא בניב שפתים, ואמרי לה בדוקין שבעין,
דוכתא דלדידן הוה מומא ולדידהו לאו מומא הוא. סבור רבנן לקרוביה משום שלום מלכות, אמר להו
רבי זכריה בן אבקולס, יאמרו: בעלי מומין קריבין לגבי מזבח! סבור למיקטליה, דלא ליזיל ולימא,
אמר להו רבי זכריה, יאמרו: מטיל מום בקדשים יהרג! אמר רבי יוחנן: ענוותנותו של רבי זכריה בן
אבקולס, החריבה את ביתנו, ושרפה את היכלנו, והגליתנו מארצנו

רש"י מסכת גיטין דף נו עמוד א
ענוותנותו - סבלנותו שסבל את זה ולא הרגו

למה

אבל ל' זה ילא הדבר, למה הגיד את דעתו בראשונה, הלא "דיני נשות מתחילין מן הצד",
אז בוודאי כשהיה אומר דעתו היינו יודעי, כבר דעת רוב הדייני, וא, לא היו מתחילין בו
להרגו, ולא היתה דעתו מכרעת נגד הרוב, ואז לא היה נגר, בזה החורבן, אלא שרבי
ומרוב, זכריה מרוב ענוותנותו החזיק עצמו כקטני, שביניה,, ולכן הגיד את דעתו בראשונה
ענוותנותו חשב לעצמו שאכן "מתחילין מן הצד" כשיביע מיד את דעתו, ואחרי שהגיד את
דעתו נסתמוֹיה, של הדייני, האחרי,, שהרי "לא תענה על דבריו של גדול", ובגין כן
ענוותנותו של רבי זכריה בן אבקולס "נסתובב החורבן בסוף של דבר. ובכן שיר אמרו
"החריבה את ביתנו ושך את היכלנו והגליתנו מארצנו

זן יהוצץ

בְּנוֹתָיו שֶׁל רַבִּי זְכַרְיָה בֶּן אֲבָקוּלָס הִחְרִיבָה אֶת בֵּית
עֵינַי פִּירוּשׁ רִש"י ז"ל ונראה דוחק. ונראה לי בס"ד כי רב זכריה הוה כהן ועומד בבית המקדש עם .
אחיו הכהנים והיו הכהנים רוצים להקריב משום שלום מלכות ורבי זכריה אמר בעלי מומין
קרבים על גבי מזבח ולכן לא תהיה הוראה זו דמשום שלום מלכות מותר על פי סברתינו אלא תהיה על
פי הסכמת הסנהדרין שהם יתירו בדבר זה ולכן אמרו לזה שילך וישאל מן הסנהדרין ועל פיהם יקום
דבר ודא עקא כי הוא יצא מן העזרה והעגל בידו ומסרו ביד עבדי המלך שהיו ממתינים בחוץ באומרו
שלא רצו להקריב והם לקחו העגל וחזרו אצל המלך ואף על פי שהיו אומרים להם תביאו העגל
להקריבו לא היו שומעין אחר שכבר לא קבלו גזרת מלך בפעם ראשונה שוב אין תקנה לדבר זה
ונמצא ענוה שלו שלא רצה לדון דבר זה על פי סברתו אלא על פי הסנהדרין גרמה כל זה

מהר"ץ חיות בגיטין שם: לא ידעתי מה ענוה הייתה בזה שלא הניח לקבל קורבנו ולא
להורגו והיה לו להש"ס לומר צדקתו או חסידותו של ר' זכריה בן אבקולס אבל לא לשון
ענוותנותו. ועיין רש"י שהרגיש בזה וכתב "סבלנותו". אכן באמת ענוה לחוד וסבלנות
לחוד. אול, ל' הדין היה מותר להקריב בעל מו, וקרוב בזה העניין שהיה סכנה לכלל
ישראל... והיינו מזה דחזינן דלא היה נכון בעיני חז"ל דרכו של ר' זכריה בן אבקולס שאמר
"יאמרו בעלי מומין קריבין לגבי מזבח", מוכח שמין הדין היו מותרים, מני אימת המלכות. וכן
א, היו הורגים, את בר-קמצא היו עושי, ג, כן כדין מני שרדף אחרי כלל ישראל ו"הבא